

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.

Δρ. Χρήστος Πατσός
Σχολικός Σύμβουλος Κοινωνιολόγων
Αττικής, Στερεάς Ελλάδας, (πλην ν. Αιτωλοακαρνανίας)
Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων,
Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης.
e-mail: chripatsos@sch.gr
τηλ: 210-6813561, κινητό: 6974840101
ιστοσελίδα: christospatsos.wordpress.com

ΓΡΑΦΕΙΟ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ Δ.Ε.
ΕΔΡΑ: Α' Δ/ΝΣΗΣ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
Ταχ. Δ/ση: Κηφισίας 16
Τ.Κ. – Πόλη: 11526 Αθήνα
E-mail: grassy@dide-a-ath.att.sch.gr
Τηλέφωνο: 210-5241118-7785485
FAX : 210-7786024

Αθήνα, 12/09/2018

Αρ. Πρωτ.: 814

ΠΡΟΣ:

- Διευθυντές/ντριες των Γυμνασίων,
Γ.Ε.Λ και ΕΠ.Λ των Περιφερειών
Αρμοδιότητάς μου
(Μέσω των οικείων Διευθύνσεων Δ.Ε):

Α' Αθήνας, Β' Αθήνας, Γ' Αθήνας, Δ'
Αθήνας, Αν. Αττικής, Δυτικής Αττικής,
Πειραιώς, Ευρυτανίας, Ευβοίας,
Βοιωτίας, Φωκίδας, Φθιώτιδας,
Κέρκυρας, Λευκάδας, Κεφαλονιάς,
Ζακύνθου, Κορίνθου, Αχαΐας, Ηλείας,
Μεσσηνίας, Αργολίδας, Λακωνίας,
Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου,
Δωδεκανήσου, Σάμου, Χίου, Λέσβου
και Κυκλάδων.

Κοιν: Προϊστάμενο Επιστημονικής και
Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Δ.Ε
Περιφερειακής Διεύθυνσης Π/θμιας
και Δ/θμιας Εκπαίδευσης Αττικής.
Κο. Βασίλειο Πολύδροπο

Θέμα: «Οδηγίες διδασκαλίας για τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκουν οι
Κοινωνιολόγοι (ΠΕ78) σε Γυμνάσια, Γ.Ε.Λ και ΕΠ.ΑΛ»

Συνάδελφοι/σες, Σας εύχομαι καλή σχολική χρονιά, προσωπική και οικογενειακή
υγεία.

Σας υπενθυμίζω ότι η άριστη κατανόηση της Φιλοσοφίας των Π.Σ, των σκοπών και
στόχων που θέτουν για κάθε διδακτικό αντικείμενο, καθώς και οι ενδεικτικές
δραστηριότητες που παραθέτουν, είναι προϋπόθεση για έναν ουσιαστικό και
αποτελεσματικό προγραμματισμό της διδασκαλίας σε ετήσια, εξαμηνιαία,
τετραμηνιαία και μηνιαία βάση. Ο προγραμματισμός της διδασκαλίας σας, θα σας
βοηθήσει να δημιουργήσετε ωριαία σχέδια μαθήματος έτσι ώστε από τη μια να
επιτευχθούν οι σκοποί και οι στόχοι του κάθε γνωστικού αντικειμένου και από την
άλλη να ολοκληρωθεί η ύλη.

Θα ήθελα να σας τονίσω ότι τα συγκεκριμένα μαθήματα συγκαταλέγονται σε εκείνα
τα γνωστικά αντικείμενα που συμβάλουν καθοριστικά στην διαμόρφωση ενός
ενημερωμένου, υπεύθυνου και κριτικά σκεπτόμενου αυριανού Έλληνα και
ευρωπαϊού πολίτη, γονιού/κηδεμόνα και εργαζόμενου.

Είμαι πεπεισμένος ότι και φέτος, με την μεγάλη επαγγελματική ευσυνειδησία που σας διακρίνει, θα δώσετε τον καλύτερο εαυτό σας, για να προσφέρετε στους μαθητές σας εκείνη την μόρφωση, την παιδεία και το ήθος, που θα τους καταστήσουν ελεύθερες και δημιουργικές προσωπικότητες .

Στην ιστοσελίδα, **christospatsos.wordpress.com**, υπάρχουν σχετικές ανακοινώσεις, σχέδια μαθήματος και ό,τι θα μπορούσε να σας βοηθήσει στο έργο σας.

Υπενθυμίζω ότι μπορείτε να στέλνετε προς δημοσίευση ενυπόγραφα άρθρα, κείμενα, σχέδια/σενάρια μαθήματος.

Γυμνάσιο

1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ (Γ' τάξη Γυμνασίου)

Υλη.

Για το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στη Γ' τάξη Γυμνασίου (Ημερήσιο και Εσπερινό) για το σχολικό έτος 2018-2019 ισχύουν η ύλη και οι οδηγίες διδασκαλίας, όπως έχουν οριστεί για το σχολικό έτος 2017-2018, σύμφωνα με το υπ' αριθμ. 164304/Δ2/03-10-2017 έγγραφο του ΥΠ.Π.Ε.Θ. («Οδηγίες για τη διδασκαλία του μαθήματος Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή στη Γ' τάξη Ημερήσιου Γυμνασίου και Γ' τάξη Εσπερινού Γυμνασίου για το σχολικό έτος 2017 -2018»)

Έχουν γίνει αντικαταστάσεις και επικαιροποίηση ως εξής:

Σελ. 28 Αντικαθίσταται η φράση "αριθμεί 27 κράτη μέλη ... " με τη φράση "αριθμεί 28 κράτη μέλη ... "

Σελ. 50 Αντικαθίσταται η φράση "την έχουν υπογράψει 191" με τη φράση "την έχουν υπογράψει 193"

Σελ. 55 Αντικαθίσταται η φράση "Υπουργείο Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων" με τη φράση "Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών"

Σελ. 64 Επικαιροποιούνται η εικόνα του Προέδρου της Δημοκρατίας και η εικόνα της Κυβέρνησης

Σελ. 13 Αντικαθίσταται η φράση "... ύστερα από 10 χρόνια μόνιμης παραμονής ..." με τη φράση "... ύστερα από 7 χρόνια μόνιμης παραμονής ...". Επίσης, προστέθηκε το κείμενο "Το παιδί που ζει στην Ελλάδα ... αν πηγαίνει σε ελληνικό σχολείο"

Σελ. 15 Αντικαθίσταται η φράση "Την ελληνική ιθαγένεια ... την πολιτογράφηση" με τη φράση "Την ελληνική ιθαγένεια ... (γ) με την πολιτογράφηση "

Σελ. 17 Αντικαθίσταται η φράση "Όταν γίνουμε 18 χρονών, θα ψηφίζουμε ..." με

τη φράση "Όταν γίνουμε 17 χρονών, θα ψηφίζουμε ..."

Σελ. 18 Αντικαθίσταται η φράση "Όταν θα γίνω 18 ... θα είμαι ..." με τη φράση "Όταν θα γίνω 17 ... θα είμαι ..."

Σελ. 20 Αντί για "η Αιξονή" διορθώνεται σε "η Αιξωνή"

Οδηγίες Διδασκαλίας: Σκοπός διδασκαλίας του μαθήματος.

Σκοπός του μαθήματος «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή» στην Γ΄ Γυμνασίου είναι:

- ♣ Η εμπέδωση γνώσεων, η καλλιέργεια δεξιοτήτων και η ανάπτυξη στάσεων και αξιών που αποκτήθηκαν στην Α/θμια Εκπαίδευση.
- ♣ Η ανάπτυξη κοινωνικής και πολιτικής σκέψης και συνείδησης ώστε να κατανοούν να αναλύουν και να ερμηνεύουν οι μαθητές, τα κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα/συμβάντα στην Ελλάδα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στον Κόσμο.
- ♣ Η ανάπτυξη της προσωπικότητας, της ατομικής και κοινωνικής ευθύνης και αλληλεγγύης του ελεύθερου, υπεύθυνου και κριτικά σκεπτόμενου πολίτη.
- ♣ Η καλλιέργεια οικουμενικών και πανανθρώπινων αξιών και η εφαρμογή τους στην κοινωνική και πολιτική δράση / ζωή.
- ♣ Η ανάπτυξη της ελληνικής μας ταυτότητας και συνείδησης με βάση την εθνική και πολιτιστική μας κληρονομιά.
- ♣ Η καλλιέργεια των κοινωνικών σχέσεων και της κοινωνικής συνοχής.

Διδακτικό υλικό

Αρκετά μέσα και πολλές τεχνικές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για πιο ενδιαφέρουσα και αποτελεσματική διδασκαλία. Τέτοια μέσα είναι:

- ♣ Το βιβλίο του μαθητή.
- ♣ Το βιβλίο του καθηγητή.
- ♣ Η χρήση των παραδοσιακών εποπτικών μέσων διδασκαλίας (πίνακας, διαφάνειες, slides, CD-Rom κτλ.).
- ♣ Η χρήση των νέων τεχνολογιών (εκπαιδευτική τηλεόραση, βίντεο, Υπολογιστής κτλ.).
- ♣ Η χρήση επίκαιρου έντυπου υλικού (εφημερίδες, περιοδικά, αφίσες κτλ.)..

Προτεινόμενες διαθεματικές δραστηριότητες

Προτείνονται τα εξής θέματα για διαθεματικές δραστηριότητες:

Θέμα 1ο : Φτώχεια, ανεργία, καταναλωτισμός: Εκπόνηση ατομικών ή ομαδικών εργασιών (πίνακες, διαγράμματα, εκθέσεις κ.λπ.) μετά από συγκέντρωση στοιχείων από εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, Ε.Σ.Υ.Ε., ΟΑΕΔ κ.λπ για τη φτώχεια, την ανεργία, τον καταναλωτισμό. Θεμελιώδεις έννοιες: Αλληλεπίδραση, μεταβολή, Άτομο-κοινωνία, Σύστημα, Πολιτισμός κ.λπ. Προεκτάσεις στην Οικιακή Οικονομία, την Ιστορία, τα Μαθηματικά, τη Γεωγραφία, το ΣΕΠ και τη Γλώσσα.

Θέμα 2ο : Τροχαία ατυχήματα-κυκλοφοριακή αγωγή: Εκπόνηση ατομικών ή ομαδικών εργασιών μετά από έρευνα σε επίπεδο Δήμου / Νομού / Χώρας / Ε.Ε., για τον αριθμό, τις αιτίες και τις επιπτώσεις των τροχαίων ατυχημάτων. Επιλογή και καταγραφή των σημαντικότερων κανόνων κυκλοφοριακής αγωγής (ΚΟΚ) μετά από επίσκεψη στην Τροχαία της περιοχής. Καταγραφή δεξιοτήτων και στάσεων για την πρόληψη των ατυχημάτων. Θεμελιώδεις έννοιες: Σύστημα, πολιτισμός, αλληλεπίδραση, επικοινωνία, προσωπικότητα. Προεκτάσεις στην Οικιακή Οικονομία, τα Μαθηματικά και την Τεχνολογία.

Θέμα 3ο : Ο αθλητισμός και η βία: Ανάλυση ατομικών ή ομαδικών εργασιών με καταγραφή, ανάλυση και ερμηνεία κρουσμάτων βίας εντός και εκτός αθλητικών χώρων. Καταγραφή των επιπτώσεων της βίας στο άτομο και την κοινωνία. Συγκριτική μελέτη για τις αξίες και τους στόχους του αθλητισμού στην αρχαιότητα (ολυμπιακό ιδεώδες) και στη σύγχρονη εποχή. Καταγραφή κοινωνικών και προσωπικών δεξιοτήτων για την πρόληψη της βίας. Θεμελιώδεις έννοιες: Σύστημα, αλληλεπίδραση, μεταβολή, επικοινωνία, πολιτισμός. Προεκτάσεις στην Ιστορία, τη Φυσική Αγωγή, τη Γλώσσα.

Θέμα 4ο : Προστασία του περιβάλλοντος, περιβαλλοντική αγωγή: Καταγραφή περιπτώσεων και των επιπτώσεων της ρύπανσης του περιβάλλοντος στο πλαίσιο του Δήμου / Κοινότητας / Χώρας / Ε.Ε. / Κόσμου και προτάσεις για την αντιμετώπισή τους. Καταγραφή ενός αριθμού διαφορετικών ειδών (φυτών, ζώων, προϊόντων κ.λπ.) που έχουν σχέση απόλυτης αλληλεξάρτησης μεταξύ τους και με το περιβάλλον. Θεμελιώδεις έννοιες: Σύστημα, αλληλεπίδραση, μεταβολή, πολιτισμός. Προεκτάσεις στη Γεωγραφία, την Τεχνολογία, τη Βιολογία, την Ιστορία, τη Γλώσσα.

Σημείωση: Στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, αλλά και στο διδακτικό εγχειρίδιο υπάρχουν στόχοι και ενδεικτικές δραστηριότητες για κάθε διδακτική ενότητα.

Γ' ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Η διδακτέα ύλη του μαθήματος από το βιβλίο 'Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή' των Στέλλα Σωτηρίου, Στέλλα Κορδονούρη και Αικατερίνη Ζαφρανίδου, ορίζεται **με την Υ.Α με αριθ. πρωτ 164304/Δ2/3-10-2017** .

2. Πολιτική Παιδεία Α' Τάξη Λυκείου (ΓΕΛ, ΕΠΑ.Λ) και Β' Τάξη Εσπερινού.

1. Σκοπός

Το μάθημα «Πολιτική Παιδεία» (Οικονομία, Πολιτικοί Θεσμοί και Αρχές Δικαίου και Κοινωνιολογία) είναι πρωτίστως μια μαθητεία στη Δημοκρατία. Σκοπός του είναι να διαμορφώσει έναν ελεύθερο, υπεύθυνο και ενεργό πολίτη, ο οποίος έγκαιρα και με επίγνωση θα κατανοήσει τη σημασία και την αξία της δημοκρατίας, θα σέβεται τους πολιτειακούς θεσμούς, θα αγαπά και θα αγωνίζεται για τη δημοκρατία και την πολιτεία. Σκοπός του μαθήματος είναι ο μαθητής να αποκτήσει κοινωνική, οικονομική και πολιτική παιδεία, να καταλάβει και να βιώσει τη διασύνδεση Κοινωνίας– Οικονομίας– Πολιτικών Θεσμών και Δικαίου, να κατανοήσει βασικούς θεσμούς για την οργάνωση και τη λειτουργία της κοινωνίας, της οικονομίας και της πολιτείας και να αναπτύξει πολιτική συνείδηση και κριτική σκέψη, ώστε να συμμετέχει ενεργά στο τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό γίγνεσθαι ως ελεύθερος και υπεύθυνος πολίτης. Σκοπός, εν τέλει, είναι ο αγώνας και η αγωνία για μια καλύτερη κοινωνία, για έναν καλύτερο κόσμο, το αέναο και ανεξάντλητο ενδιαφέρον για την πολιτική, γιατί είναι σπουδαία δραστηριότητα, που δίνει χαρά και νόημα στη ζωή, γιατί είναι «ό,τι οργανωτικά ευγενέστερο φαντάστηκε ο άνθρωπος για να υπηρετήσει τους άλλους».

Ειδικότεροι σκοποί:

- Η αξιοποίηση της κοινωνιολογικής, οικονομικής και πολιτικής σκέψης και των κατάλληλων εργαλείων για την κατανόηση της δυναμικής αλληλεξάρτησης της κοινωνίας (πολιτείας), της οικονομίας και του δικαίου, την ανάπτυξη αυτογνωσίας και κοινωνικής συνείδησης, με απώτερο στόχο τη δημιουργική ένταξη και παρέμβαση σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό–οικονομικό–πολιτικό περιβάλλον.
- Η απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων για βασικούς θεσμούς της κοινωνίας, της οικονομίας και της πολιτείας.
- Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης για την ανάλυση των κοινωνικών, οικονομικών, και πολιτικών φαινομένων και την αντιμετώπιση των αντίστοιχων προβλημάτων.
- Η απόκτηση κοινωνικών ικανοτήτων/δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων, ώστε να βοηθηθούν στην ένταξή τους σε μια διαρκώς μεταβαλλόμενη δημοκρατική Ελληνική και Ευρωπαϊκή κοινωνία.
- Η συνολική και συνθετική θεώρηση των θεσμών, του δικαίου, της πολιτικής και της οικονομίας ως «κοινωνικών» συμβάντων και δημιουργημάτων για το ατομικό και συλλογικό γίγνεσθαι.
- Η συνειδητοποίηση της αξίας του διαλόγου, ώστε να σέβονται τις διαφορετικές απόψεις, αλλά και να υποστηρίζουν τις απόψεις τους με επιχειρήματα.
- Η υιοθέτηση θετικής στάσης εκ μέρους του μαθητή, ώστε να αγαπήσει την κοινωνία (πολιτεία), να σέβεται τους θεσμούς, να δώσει νόημα στην πολιτική για να νιώσει τη χαρά της πολιτικής και της ζωής.

– Η ανακάλυψη ότι η «Πολιτική Παιδεία» σκοπεύει σε μια κοινωνία (πολιτεία), που δεν εξυπηρετεί συμφέροντα αλλά υπηρετεί αξίες. Αξίες, όπως η ελευθερία, η ισότητα, η αλληλεγγύη, η συμμετοχή, το μέτρο, ο διάλογος κ.τ.λ., που θα συμβάλλουν στη δημιουργία να ανέβουμε, ατομικά και συλλογικά, ακόμη ψηλότερα.

Επιπλέον, το μάθημα «Πολιτική Παιδεία» έχει σκοπό οι μαθητές να μπορούν να:

- Να καταλάβουν την ταύτιση κοινωνίας και πολιτείας και τη λειτουργία του ανθρώπου ως κοινωνικού, οικονομικού και πολιτικού όντος.
- Να διακρίνουν τις διάφορες μορφές κοινωνικής οργάνωσης.
- Να κατανοήσουν τη λειτουργία της οικονομίας.
- Να διακρίνουν την πολιτική κοινότητα, από τον δήμο μέχρι την παγκόσμια κοινότητα.
- Να εξηγούν τη λειτουργία της κοινωνικοποίησης/πολιτικοποίησης.
- Να δραστηριοποιούνται ως ελεύθεροι και υπεύθυνοι πολίτες.
- Να γνωρίζουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και να κρίνουν τη λήψη αποφάσεων από πρόσωπα και φορείς.
- Να υιοθετήσουν και να δραστηριοποιούνται με τη λογική της αειφόρου ανάπτυξης.
- Να υιοθετήσουν ως τρόπο επαγγελματικής δράσης το επιχειρείν και τις καινοτόμες δραστηριότητες.
- Να κατανοούν και να κρίνουν το ρόλο του κράτους στην οικονομία.
- Να κατανοούν το πρόβλημα της μετανάστευσης και να αντιμετωπίζουν τους μετανάστες με ανθρωπιστικά κριτήρια.
- Να διαμορφώσουν κοινωνική, οικονομική και πολιτική συνείδηση και να υιοθετήσουν ατομικές και συλλογικές στάσεις και πρακτικές για την πρόληψη και αντιμετώπιση των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών προβλημάτων της Ελλάδας, της Ευρώπης, του Κόσμου.

3. Σύγχρονος Κόσμος: Πολίτης και Δημοκρατία Β Τάξη Γ.Ε.Λ

Μέχρι το σχολικό βιβλίο να φτάσει στα σχολεία μπορείτε να το βρείτε στην ιστοσελίδα του Ι.Ε.Π

<http://ebooks.edu.gr/new/classcoursespdf.php?classcode=DSGL-B>

Σκοπός του μαθήματος

Το διδακτικό υλικό που προτείνεται στο πλαίσιο του μαθήματος «Σύγχρονος Κόσμος: Πολίτης και Δημοκρατία» φέρνει πρωτίστως τους μαθητές και τις μαθήτριες στο κέντρο της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας, δίνοντάς τους

ένα πλήθος από ευκαιρίες να εμπλακούν ενεργά σε αυτή. Οι μαθητές και οι μαθήτριες εργάζονται μέσα από δραστηριότητες που πραγματοποιούνται με την εφαρμογή διαφορετικών και συχνά συμπληρωματικών εκπαιδευτικών τεχνικών, όπως:

- κριτική ανάγνωση και ερμηνεία κειμένων,
- συζήτηση στην τάξη,
- εργασία σε ομάδες,
- παιχνίδι ρόλων,
- αντιγνωμία,
- αξιοποίηση οπτικού υλικού,
- επισκόπηση και ερμηνεία στατιστικών δεδομένων.

Σύγχρονος Κόσμος

Μέσα από την αξιοποίηση των ενδεικτικά προτεινόμενων δραστηριοτήτων, οι μαθητές και οι μαθήτριες καθοδηγούνται ώστε να ανακαλύψουν πώς και γιατί τα κοινωνικά θέματα ή προβλήματα αντανakλούν στο προσωπικό ή στο ομαδικό ή στο ευρύτερο πλαίσιο προβληματισμού που αφορά τη δική τους ζωή, τα δικά τους ενδιαφέροντα και τις δικές τους ανάγκες. Έτσι, οι μαθητές και οι μαθήτριες, με «πρώτη ύλη» την ίδια την κοινωνική πραγματικότητα που τους και τις περιβάλλει και που αγγίζει καθημερινά και άμεσα τη ζωή και τον κόσμο τους:

1) προσεγγίζουν αυθεντικά κείμενα, μέσα από τα οποία καλλιεργούν ικανότητες μελέτης που τους βοηθούν να αναπτύξουν ένα αίσθημα οικειότητας με τον στοχασμό σημαντικών επιστημόνων και διανοητών και

2) διαβάζουν και κατανοούν την πολύτροπη «γλώσσα» ενός ποικίλου οπτικού υλικού, που περιλαμβάνει εικόνες, διαγράμματα και, παράλληλα, εικαστικά έργα τέχνης που «ντύνουν» συνολικά τον φάκελο του μαθητή και της μαθήτριας και προτείνουν πολλούς και εναλλακτικούς επάλληλους κύκλους προβληματισμού, τροφοδοτώντας τη σκέψη και το θυμικό τους.

- Στο πλαίσιο αυτό, οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να προβληματιστούν ακολουθώντας πολλούς δρόμους:
- συνεργάζονται, πράγμα που σημαίνει ότι εμπλέκονται σε κοινό προβληματισμό, ο οποίος αναπτύσσεται στο πλαίσιο ομάδων εργασίας,
- παρατηρούν, συμμετέχουν, στοχάζονται, συνειδητοποιούν την ανάγκη για ιδέες, θέματα, προτάσεις ή επιλογές λύσεων,
- επινοούν δικές τους ιδέες, πρωτοτυπούν, προτείνουν λύσεις
- ασκούνται στην παραγωγή προφορικού, αλλά και γραπτού λόγου, καλλιεργώντας την ετοιμότητά τους για παραγωγή ιδεών
- υποδύονται ρόλους,
- εργάζονται σε κλίμα συνεργασίας, επικοινωνίας, ανατροφοδότησης, διάχυσης της γνώσης και ανταλλαγής εμπειριών και, τελικά,
- αξιοποιούν το πλήθος των κοινωνικών θεμάτων που καλούνται να πραγματευτούν ως ένα πεδίο παραγωγής προσωπικού νοήματος.

Πέρα όμως από τον άξονα της μαθησιακής διαδικασίας, το διδακτικό υλικό του μαθήματος «Σύγχρονος Κόσμος: Πολίτης και Δημοκρατία» έχει ως πρόσθετο στόχο να εστιάσει στη διδασκαλία στη σχολική τάξη, κι επομένως στον ρόλο των εκπαιδευτικών. Το συγκεκριμένο διδακτικό υλικό

μπορεί δηλαδή να τροφοδοτήσει τον προβληματισμό των εκπαιδευτικών γύρω από βασικά ερωτήματα που αφορούν τη διδασκαλία και τη μάθηση, όπως: «σε ποιες παιδαγωγικές αρχές και διδακτικές μεθόδους βασίζεται η διδακτική μου πράξη», «πώς αυτές μπορώ να τις δοκιμάσω, να τις επιβεβαιώσω, να τις ενδυναμώσω ή να τις αμφισβητήσω» ή, κυρίως, «πώς αυτές μπορώ να τις προσαρμόσω στις ανάγκες των δικών μου μαθητών και μαθητριών, αξιοποιώντας το διδακτικό υλικό που προτείνεται στο πλαίσιο του μαθήματος».

Όλα τα παραπάνω οι εκπαιδευτικοί μπορούν να τα επιτύχουν αξιοποιώντας τη δυνατότητα που τους δίνεται να εμπλουτίσουν το προτεινόμενο υλικό των δραστηριοτήτων για τους μαθητές και τις μαθήτριες. Έχουν έτσι την ευχέρεια να υπηρετήσουν τα δεδομένα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος, όπως αυτά προσδιορίζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών, μέσα από μια διαδικασία προσαρμογής του διδακτικού υλικού στις συγκεκριμένες ανάγκες της κάθε σχολικής τάξης, της δικής τους τάξης. Υπό το πρίσμα αυτό, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να εμπλακούν σε διαδικασίες που τους φέρνουν πιο κοντά στην πραγματοποίηση των διδακτικών και παιδαγωγικών στόχων του μαθήματος.

Στο διδακτικό υλικό που προτείνεται στον παρόντα φάκελο του μαθητή και της μαθήτριας για το μάθημα «Σύγχρονος Κόσμος: Πολίτης και Δημοκρατία», επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να κινητοποιηθούν ώστε να διαμορφώσουν την ταυτότητά τους ως πολίτες μιας δημοκρατικής κοινωνίας, καθώς μέσα από το συγκεκριμένο διδακτικό αντικείμενο μαθαίνουν να συνδέουν αυτό που συμβαίνει στον κόσμο της καθημερινής τους εμπειρίας με την ευρύτερη εικόνα του σημερινού κοινωνικού κόσμου.

4. Βασικές Αρχές Κοινωνικών Επιστημών Β τάξη. Ομάδα Προσανατολισμού Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες.

- 1. Σκοπός του μαθήματος είναι** ο μαθητής να εμπεδώσει ένα σύνολο κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών εννοιών και κατηγοριών που θα τον βοηθήσουν να κατανοήσει την κοινωνική, οικονομική και πολιτική οργάνωση εντός της οποίας ζει και δραστηριοποιείται. Ειδικότερα, ο μαθητής να αποκτήσει τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες εκείνες που θα του επιτρέψουν να αντιλαμβάνεται, να ερμηνεύει και να αναλύει τα σύνθετα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά φαινόμενα. Να κατανοήσει και να συνειδητοποιήσει την πολυπλοκότητα των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών φαινομένων, έτσι ώστε να αναπτύξει κοινωνιολογική, οικονομική και πολιτική παιδεία που θα τον βοηθήσει να καλλιεργήσει δημιουργική και κριτική σκέψη, ώστε να συμμετέχει ενεργά στο κοινωνικό οικονομικό και πολιτικό «γίγνεσθαι» ως ελεύθερος και υπεύθυνος πολίτης. Επιπλέον, μέσα από τη διεπιστημονική και διαθεματική προσέγγιση της γνώσης των κοινωνικών επιστημών να μπορεί να επιλύει προβλήματα, να κατανοεί τον εαυτό του και τους άλλους και να προάγει την πολιτεία, τη

δημοκρατία, την ειρήνη και τη συλλογικότητα.

2. Ειδικότεροι σκοποί

Το μάθημα «Βασικές Αρχές Κοινωνικών Επιστημών» έχει σκοπό οι μαθητές να μπορούν να:

- Κατανοήσουν βασικές αρχές και έννοιες της κοινωνιολογίας, οικονομίας και πολιτικής επιστήμης και να αναπτύξουν δημιουργική σκέψη και κριτική ικανότητα στην προσέγγιση των γνωστικών αντικειμένων αυτών των επιστημών.
- Κατανοήσουν και να αξιολογήσουν την πορεία της εξέλιξης των θεωριών και αρχών των κοινωνικών επιστημών.
- Διαπιστώσουν την αλληλεξάρτηση των κοινωνικών επιστημών που αντανακλά την αλληλεξάρτηση της οικονομίας, των θεσμών, της πολιτικής και των πολιτισμικών εκφάνσεων του κόσμου στον οποίο ζουν αλλά και την επίδραση όλων αυτών στην καθημερινή τους ζωή.
- Κατανοήσουν κριτικά την οργάνωση και τη λειτουργία της σύγχρονης κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής οργάνωσης, αλλά και να προβληματιστούν για τα προβλήματα και τις δυσλειτουργίες της.
- Διακρίνουν και να αναλύουν το περιεχόμενο των γενικών αρχών των κοινωνικών επιστημών και να διαπιστώνουν την αλληλοσυμπλήρωσή τους στην κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων και προβλημάτων.
- Αντλήσουν αρχές, επιχειρήματα, ιδέες, σημεία αναφοράς για να αρθρώσουν κοινωνιολογική, οικονομική και πολιτική σκέψη και ουσιαστικό κοινωνιολογικό, οικονομικό και πολιτικό λόγο.
- Διακρίνουν και να αναλύουν τα αίτια των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών προβλημάτων, ώστε να μπορούν αργότερα ως ενεργοί πολίτες να συμμετέχουν στην επίλυση τους με δημοκρατικά μέσα.
- Διαπιστώσουν το δυναμικό χαρακτήρα των κοινωνικών, οικονομικών και των πολιτικών θεσμών και πρακτικών και να συνειδητοποιήσουν ότι αυτά εξαρτώνται από την ατομική και συλλογική συμμετοχή και δράση.
- Αντιληφθούν ότι ο κοινωνικός επιστήμονας δεν βρίσκεται έξω από το αντικείμενό του, απέναντί του σαν παρατηρητής και πειραματιζόμενος, αλλά είναι μέρος αυτού που καλείται να αναλύσει, να μετέχει στο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό σύστημα και να επηρεάζεται από αυτό.
- Να κατανοήσουν ότι ενώ όλες οι κοινωνικές επιστήμες μελετάνε το ίδιο αντικείμενο, ωστόσο η καθεμία δίνει έμφαση σε διαφορετικές πλευρές.
- Να αποκτήσουν την απαραίτητη «κοινωνική» ευαισθησία στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του συλλογικού βίου.

5. ΜΑΘΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ της Γ΄ Τάξης Ημερήσιου Γ.Ε.Λ και Δ΄ Τάξης Εσπερινού Γ.Ε.Λ είναι μάθημα Προσανατολισμού Ομάδας Ανθρωπιστικών Σπουδών και Ομάδας Προσανατολισμού Σπουδών Οικονομίας και Πληροφορικής, διδάσκεται 2 ώρες την εβδομάδα καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους και εξετάζεται σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

Γενικός σκοπός του μαθήματος είναι η αξιοποίηση της κοινωνιολογικής σκέψης και των κοινωνιολογικών εργαλείων για τη βαθύτερη κατανόηση της δυναμικής της κοινωνίας την ανάπτυξη της αυτογνωσίας και της κοινωνικής συνείδησης με απώτερο στόχο τη δημιουργική ένταξη και παρέμβαση σε ένα πολυπολιτισμικό και συνεχώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό περιβάλλον.

Ειδικότερα, η διδακτέα ύλη του βιβλίου εστιάζει στα παρακάτω θέματα:

- Παρουσιάζεται η επιστήμη της κοινωνιολογίας η ιστορία της και το αντικείμενο της. Οι Θεμελιωτές της κοινωνιολογίας (Κοντ, Μαρξ, Ντυρκέμ, Βέμπερ) καθώς και οι κοινωνιολογικές θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις, η χρησιμότητα της Κοινωνιολογίας και η διεπιστημονική προσέγγιση των κοινωνικών φαινομένων.
- Η εκπαίδευση στη σύγχρονη κοινωνία επιτελεί πολλές λειτουργίες. Οι σχετικές έρευνες εστιάζουν στο αν η εκπαίδευση είναι ένας μηχανισμός αναπαραγωγής της κοινωνίας και του πολιτισμού της ή αν αποτελεί μοχλό μετακίνησης του ατόμου σε μια ανώτερη επαγγελματική ή κοινωνική θέση.
- Ο άνθρωπος εργάζεται για να επιβιώσει, για να δημιουργήσει, αλλά και για να προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο. Αυτή η ανθρώπινη δραστηριότητα αποσκοπεί στην επεξεργασία της ύλης και στο μετασχηματισμό της σε χρήσιμα αγαθά, δηλαδή στην παραγωγή ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας.
- Η κοινωνιολογία, η ιστορία, αλλά και η κοινωνική ανθρωπολογία έχουν συμβάλει με τις μελέτες τους στη διατύπωση συμπερασμάτων σχετικά με την πολιτική οργάνωση, την ύπαρξη ή την ανυπαρξία σύνθετων κρατικών δομών, συστημάτων διακυβέρνησης, γραφειοκρατίας κ.ά. σε διάφορες κοινωνίες του παρελθόντος ή του παρόντος.
- Ο τρόπος και ο χρόνος χρήσης των Μ.Μ.Ε. από τον άνθρωπο είναι ένα στοιχείο διαφοροποίησης των σύγχρονων κοινωνιών, από παλαιότερες κοινωνίες.
- Η μελέτη της αποκλίνουσας συμπεριφοράς έχει θεωρηθεί ως μία από τις πιο ενδιαφέρουσες, αλλά και τις πιο δύσκολες περιοχές της κοινωνιολογίας με διαφορετικές προτάσεις πολιτικής αντιμετώπισης του προβλήματος. Πώς ορίζεται η αποκλίνουσα συμπεριφορά; Τι είναι έγκλημα; Τι είναι παραβατικότητα; Ποιες είναι οι διαφορές μεταξύ της εγκληματικότητας και της παραβατικότητας;
- Ο πολιτισμός ορίζεται ως ένα σύνολο από τεχνολογικά επιτεύγματα, πρακτικές, στάσεις, αξίες, συμπεριφορές και κώδικες. Δεν υπάρχει επομένως κοινωνία χωρίς πολιτισμό.
- Το βιβλίο ολοκληρώνεται με εστίαση στις έννοιες της ετερότητας, των πολιτισμικών διαφορών και οι υποκοιλοτύπων στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Με τη διδασκαλία της Κοινωνιολογίας, επιδιώκεται οι μαθητές:

- Να αναπτύξουν κριτική κοινωνική σκέψη στην ανάλυση των κοινωνικών φαινομένων, διαδικασιών, προβλημάτων, κοινωνικών μηνυμάτων και πολλαπλών ερεθισμάτων, που χαρακτηρίζουν την κοινωνία της πληροφορίας.
- Να αναπτύξουν κοινωνιογνωσία, συνειδητοποιώντας τις επιδράσεις της κοινωνίας στη συμπεριφορά τους αλλά και τις επιδράσεις της συμπεριφοράς τους στον κοινωνικό τους περίγυρο και στην κοινωνία.
- Να αποκτήσουν – κοινωνικές δεξιότητες, αξίες και στάσεις, ώστε να βοηθηθούν στην ένταξή τους σε μια σύγχρονη δημοκρατική, πλουραλιστική και υπό εξέλιξη πολυπολιτισμική κοινωνία.
- Να συμβάλλουν στο μετασχηματισμό και την αναβάθμιση της κοινωνικής οργάνωσης, στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής, πλουραλιστικής κοινωνίας.
- Να διαμορφώσουν κοινωνική συνείδηση και να υιοθετήσουν συλλογικές πρακτικές για την πρόληψη και αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων που απειλούν τον τόπο, την κοινωνία, τον κόσμο και τον πλανήτη μας.
- Να εξοικειωθούν με την κοινωνιολογική προσέγγιση και τα κοινωνιολογικά εργαλεία, που χρησιμοποιούνται για την ανάλυση των κοινωνικών φαινομένων, διαδικασιών και προβλημάτων.
- Να εφαρμόζουν την κοινωνιολογική προσέγγιση στην ανάλυση και την αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων.
- Να μάθουν να αξιοποιούν, να αξιολογούν και να ερμηνεύουν κοινωνιολογικά τα δεδομένα και τις πληροφορίες που αντλούν από διαφορετικές πηγές πληροφόρησης.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι κάθε κοινωνία και τα μέρη που την απαρτίζουν έχουν σταθερές / αρμονίες αλλά παράλληλα αντιμετωπίζουν κοινωνικά προβλήματα και υπόκεινται σε συνεχείς μεταβολές, εντάσεις και συγκρούσεις.
- Να κατανοήσουν και να εκτιμήσουν τις ελληνικές παραδόσεις, τους θεσμούς, τις αξίες, τη σημασία της ελληνικής γλώσσας και παράλληλα να αναπτύξουν σεβασμό για τη διαφορετικότητα, την κάθε μορφής ετερότητα και την διαπολιτισμικότητα σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.
- Να προβληματιστούν με τις κοινωνικές επιδράσεις των νέων τεχνολογιών και της επιστήμης στους τρόπους παραγωγής, στην εργασία καθώς και στις κοινωνικές σχέσεις και τους κοινωνικούς θεσμούς.

Το διδακτικό πακέτο κοινωνιολογίας συντάχθηκε σύμφωνα με το Α.Π.Σ. και αποτελείται από το βιβλίο του Μαθητή, το Βιβλίο του Καθηγητή και το Τετράδιο του Μαθητή.

Βιβλίο του Καθηγητή

Το βιβλίο του καθηγητή περιλαμβάνει οδηγίες για τον εκπαιδευτικό, με ενδεικτικό σχέδιο μαθήματος, οργανωμένες κατά κεφάλαιο, συνοπτική αναφορά στις τρεις βασικές κοινωνιολογικές σχολές (του λειτουργισμού, των συγκρούσεων και της συμβολικής αλληλεπίδρασης), περιγραφή των φάσεων της κοινωνικής έρευνας, συνοπτική περιγραφή επτά μεθόδων και τεχνικών κοινωνικής έρευνας, γενικές οδηγίες για την εφαρμογή σχεδίου εργασίας, καθώς και οδηγίες για τη διαχείριση κρίσεων στη σχολική τάξη. Εκτιμάται ότι τόσο το θεωρητικό όσο και το ερευνητικό υλικό θα βοηθήσει το έργο των εκπαιδευτικών. Κάθε ενότητα του βιβλίου το καθηγητή περιλαμβάνει και

σχετική βιβλιογραφία για μεγαλύτερη εμβάθυνση. Ιστοσελίδες που αφορούν όλα τα κεφάλαια του βιβλίου.

Τετράδιο Εργασίας και Έρευνας του Μαθητή (Τ.Ε.Ε.Μ.)

Το τετράδιο του μαθητή έχει ως στόχο την ανάπτυξη κριτικής κοινωνικής σκέψης, την απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων, την εξοικείωση με την κοινωνιολογική προσέγγιση, την αξιολόγηση και κοινωνιολογική ερμηνεία των δεδομένων που αντλούνται από διαφορετικές πηγές πληροφόρησης. Η διάρθρωση του τετραδίου σχεδιάστηκε παράλληλα με αυτήν του βιβλίου για την καλύτερη αξιοποίησή του. Αποτελείται, εκτός της εισαγωγής, από 10 κεφάλαια, στα οποία παρατίθενται διάφορων τύπων δραστηριότητες και τεχνικές που χρησιμοποιούνται από την κοινωνιολογία, όπως κείμενα κοινωνιολόγων, άρθρα από εφημερίδες, στατιστικοί πίνακες, ερωτηματολόγια, σχέδια εργασίας, μικρο-έρευνες και γενικότερα ασκήσεις εμπέδωσης της ύλης. Κάθε κεφάλαιο χωρίζεται σε 4 υποενότητες και περιλαμβάνει: 1. Εφαρμογή ενός σχεδίου εργασίας (project). 2. Τεχνικές της κοινωνικής έρευνας με συνοπτική περιγραφή μιας τεχνικής ανά κεφάλαιο και υπόδειγμά της. 3. Ασκήσεις, δραστηριότητες και διασυνδέσεις με το διαδίκτυο. 4. Παραδείγματα εφαρμογής / ερμηνείας κοινωνιολογικών κειμένων, στατιστικών πινάκων και διαγραμμάτων

Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Κοινωνιολογίας της Γ τάξης Ενιαίου Λυκείου

Α. Σκοποί διδασκαλίας του μαθήματος

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται:

- Να εξοικειωθούν οι μαθητές με τις βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις και τις κύριες μεθόδους της Κοινωνιολογίας καθώς και με τις τεχνικές συγκέντρωσης και ανάλυσης των κοινωνικών δεδομένων, με στόχο τη βαθύτερη κατανόηση και αντικειμενικότερη ερμηνεία της κοινωνικής πραγματικότητας.
- Να αναπτυχθούν η κριτική και δημιουργική σκέψη των μαθητών μέσα από εναλλακτικές θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις των κοινωνικών φαινομένων.
- Να ενημερωθούν οι μαθητές για το σύγχρονο πολιτισμό και τους βασικούς θεσμούς της κοινωνίας, πώς αυτά μεταβάλλονται στο χώρο και το χρόνο και πώς δημιουργούνται κρίσεις θεσμών και αξιών.
- Να ενισχυθεί ο κοινωνικός προβληματισμός και η συμμετοχή των μαθητών στα κοινά, μέσα από την ανάλυση των κοινωνικών προβλημάτων που απασχολούν την ελληνική κοινωνία και ενδιαφέρουν τη νεολαία.
- Να καλλιεργηθεί η κοινωνική αυτογνωσία των μαθητών, μέσα από τη σύγκριση με άλλα κοινωνικά συστήματα, με έμφαση στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής κοινωνίας.
- Να κατανοήσουν οι μαθητές τη σύγχρονη πολυπολιτισμική Ευρωπαϊκή πραγματικότητα και παράλληλα να καλλιεργήσουν τον αλληλοσεβασμό και την αποδοχή της διαφορετικότητας.
- Να εφοδιαστούν οι μαθητές με χρήσιμες γνώσεις είτε για τη συνέχιση των σπουδών τους είτε για την ένταξή τους στη σύνθετη και διαρκώς

μεταβαλλόμενη αγορά εργασίας.

- Να αναπτυχθούν στους μαθητές κοινωνικές δεξιότητες και στάσεις μέσα από την ενίσχυση της αυτενέργειας, της ομαδικής εργασίας και της συλλογικής δράσης.
- Να ενστερνιστούν οι μαθητές την ανθρωπιστική οπτική της κοινωνιολογικής διερεύνησης των κοινωνικών φαινομένων.

6. ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ Γ' Τάξης Γ.Ε.Λ

Οι Κοινωνικές Επιστήμες, δηλαδή, η Κοινωνιολογία, η Οικονομία, η Κοινωνική Ανθρωπολογία, η Ψυχολογία, η Νομική και η Πολιτική Επιστήμη, αναλαμβάνουν την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων. Κάθε μία από αυτές παρέχει συστηματικές και μεθοδικές γνώσεις για να αναλυθεί ο συγκεκριμένος τομέας τον οποίο μελετά: η οικονομία, οι κοινωνικές σχέσεις, οι κοινωνικοί θεσμοί, οι κοινωνικές δομές, η πολιτική δραστηριότητα κτλ.

Το βιβλίο της Ιστορίας των Κοινωνικών Επιστημών έχει στόχο να αποτελέσει μια χρήσιμη εισαγωγή στην κοινωνική σκέψη και προβληματική για τους μαθητές και τις μαθήτριες της Γ' Λυκείου. Η μελέτη της ιστορίας της κοινωνικής σκέψης δε σημαίνει στείρα εκμάθηση των ιδεών των μεγάλων στοχαστών για την κοινωνική πραγματικότητα, αλλά προσοικείωση μιας τελεσφόρου λογικής και κριτικής ανάλυσης για την κατανόηση της κοινωνίας.

Η Ιστορία των Κοινωνικών Επιστημών είναι μια απόπειρα εισαγωγής στις πλέον βασικές έννοιες της κοινωνικής σκέψης και συστηματικής περιγραφής των πιο σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων της εποχής μας.

Τα περιεχόμενα του μαθήματος «Ιστορία των Κοινωνικών Επιστημών» είναι:

- Εξέλιξη της επιστημονικής κοινωνικής σκέψης.
- Αναφορά στις κοινωνικές συνθήκες και στους κοινωνικούς προβληματισμούς που συνέβαλαν στην ανάπτυξη των Κοινωνικών Επιστημών.
- Παρουσίαση της κοινωνικής σκέψης των βασικών θεμελιωτών των Κοινωνικών Επιστημών (Οικονομίας, Πολιτικής Επιστήμης, Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ψυχολογίας).

Αντικείμενο – διεπιστημονική ανάλυση κοινωνικού προβλήματος από τη σκοπιά των πέντε κοινωνικών επιστημών.

- Η σημερινή κατάσταση των Κοινωνικών Επιστημών στην Ευρώπη και στην Ελλάδα.

Στόχοι του μαθήματος είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να κατανοήσουν την κοινωνική διάσταση του κόσμου που τους περιβάλλει.
- Να γνωρίσουν τα βασικά στοιχεία της ιστορίας των Κοινωνικών Επιστημών και πως αυτές διαμορφώθηκαν και επηρεάστηκαν από τις επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες.
- Να αντιληφθούν τη συμβολή των Κοινωνικών Επιστημών στην ανάπτυξη της κοινωνικής συνείδησης, του κοινωνικού κράτους και της κοινωνίας των πολιτών.
- Να αποκτήσουν βασικές γνώσεις και δεξιότητες για μια διεπιστημονική και σφαιρική ανάλυση των κοινωνικών φαινομένων στην καθημερινή ζωή τους.

Το διδακτικό πακέτο αποτελείται από το Βιβλίο του Μαθητή, το Βιβλίο του Καθηγητή και το Τετράδιο Εργασίας του Μαθητή
Υποσημείωση: Τα δύο τελευταία υπάρχουν σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του Ι.Ε.Π (http://www.iep.edu.gr)

Εκτός από τα κείμενα, το Βιβλίο του Μαθητή περιλαμβάνει αρχικούς διδακτικούς στόχους και εισαγωγικές ερωτήσεις κατά ενότητα και έχει εμπλουτιστεί με παραθέματα-πορτρέτα Κοινωνικών Επιστημόνων ή αποσπάσματα από έργα, τα οποία εκτιμάται ότι θα κεντρίσουν το ενδιαφέρον των μαθητών.

Επίσης, περιλαμβάνει ανακεφαλαιώσεις, γλωσσάριο/λεξιλόγιο και ερωτήσεις απομνημόνευσης, που συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση των κειμένων. Τέλος, στο βιβλίο έχει ενσωματωθεί και βιβλιογραφία, στην περίπτωση που κάποιος μαθητής επιθυμούν να εμβαθύνουν ή να τεκμηριώσουν σχετικές εργασίες.

Το Τετράδιο Εργασίας του Μαθητή περιλαμβάνει αυθεντικά κείμενα τα οποία καλούνται οι μαθητές να ερμηνεύσουν και να σχολιάσουν. Περιλαμβάνει επίσης θέματα για συζήτηση και ερωτήσεις κρίσεις.

Προτάσεις για εργασίες και ασκήσεις, Τεστ αυτοαξιολόγησης με ερωτήσεις διαφορετικού τύπου για την καλύτερη εμπέδωση των εννοιών των Κοινωνικών Επιστημών.

Το Βιβλίο του Καθηγητή περιλαμβάνει: εκπαιδευτικούς στόχους, ενδεικτική βιβλιογραφία ανά ενότητα, οδηγίες για τους τρόπους προσέγγισης της διδακτέας ύλης με στόχο την καλύτερη αξιοποίηση του Βιβλίου του Μαθητή και του Τετραδίου Εργασίας από τους μαθητές.

Συμπληρωματικά, επειδή υπάρχει μία πληθώρα ερωτήσεων στο Τετράδιο Εργασίας, θα προτείναμε στους διδάσκοντες να χρησιμοποιήσουν όλα τα τεστ αυτοαξιολόγησης και να αξιοποιήσουν δειγματοληπτικά τους άλλους τύπους εμπέδωσης της ύλης (π.χ. ερμηνεία κειμένων, τα θέματα για συζήτηση, εργασίες και ασκήσεις κτλ.).

Το Τετράδιο Εργασίας Μαθητή

Γράφτηκε με σκοπό να συμβάλει σε μια ενεργητική στάση του μαθητή απέναντι στα εξεταζόμενα αντικείμενα του μαθήματος. Περιλαμβάνει:

- Ερωτήσεις που βοηθούν το μαθητή να αντιληφθεί κατά πόσο έχει κατανοήσει τα αντικείμενα του μαθήματος,
- Ερωτήσεις που αφυπνίζουν την κριτική ικανότητα και τροφοδοτούν συζητήσεις στην τάξη αλλά και εκτός αυτής,
- Κείμενα για σχολιασμό και συζήτηση.

Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην παράθεση κειμένων, προκειμένου οι μαθητές να αντιληφθούν ότι μπορούν και οι ίδιοι να σκέφτονται πάνω στα πρωτότυπα κείμενα, χωρίς να ανατρέχουν αποκλειστικά και μόνο σε ό,τι έχει λεχθεί γι' αυτά από μελετητές τους,

- πρακτικές δραστηριότητες και μικροέρευνες, ατομικές και συλλογικές, προκειμένου για τη σύνδεση της θεωρίας με πρακτικά προβλήματα και την ενίσχυση της συλλογικής εργασίας.

Σκοποί του μαθήματος είναι οι μαθητές:

- Να κατανοήσουν τις κοινωνικές (π.χ. κοινωνιολογικές, οικονομικές, πολιτικές, πολιτισμικές και ψυχολογικές) διαστάσεις του κόσμου που τους περιβάλλει και στον οποίο δρουν, συμμετέχουν, επηρεάζονται από αυτόν, αλ-λά και τον συνδιαμορφώνουν σε κάποιο βαθμό.
- Να γνωρίσουν τη σημασία και την αξία των Κοινωνικών Επιστημών για τη θεμελίωση των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων και παράλληλα να αντιληφθούν τη συμβολή τους στην ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους και στην κοινωνία των πολιτών
- Να ασκηθούν στην ικανότητα να συγκρίνουν και να αντιπαραβάλλουν κοινωνικούς θεσμούς, κοινωνικά συστήματα και ανθρώπινες συμπεριφορές στη βάση της ιστορικής και συγκριτικής μεθόδου, καθώς και να διευρύνουν τον ορίζοντα των γνώσεών τους για κοινωνικά δεδο-μένα, φαινόμενα και ζητήματα, σε ατομικό, συλλογικό ή/ και ευρύτερα κοινωνικό πεδίο [κοινότητα, κοινωνία, υπερκρατικές οντότητες κτλ.].
- Να διακρίνουν την ιστορική διάσταση που διέπει τις κοινωνικές επιστήμες, ως απόρροια των ευρύτερων ιστορικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών εξελίξεων
- Να αποκτήσουν συμπληρωματικές, αλλά ουσιαστικές, γνώσεις γύρω από κοινωνικά ζητήματα, σε διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο και να εξοικειωθούν με τον τρόπο που τίθενται και αντιμετωπίζονται, θεωρητικά και πρακτικά, από τις κοινωνικές επιστήμες, στο πλαίσιο μιας διεπιστημονικής προσέγγισης
- Να ενημερωθούν και να ασκηθούν στη χρήση των εννοιολογικών εργαλείων, και των τεχνικών προσέγγισης, καταγραφής και ανάλυσης των κοινωνικών φαινομένων

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Λόγω του γεγονότος ότι το βιβλίο γενικής παιδείας στη Γ' Λυκείου «Ιστορία των Κοινωνικών Επιστημών» έχει γραφτεί πριν από 11 χρόνια και χρειάζεται επικαιροποίηση στη χρήση κάποιων όρων και προσεγγίσεων, συνιστάται στους συναδέλφους όταν θα διδάξουν τις παραγράφους 5.2.3 «Μεταναστευτικά ρεύματα-ρατσισμός» σελ. 195-198 και 5.2.4 «Βία στην κοινωνία» σελ. 199-201 και μέχρι να διευκρινιστούν από το υπουργείο Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων, να συζητήσουν με τους μαθητές τους το τις λανθασμένες προσεγγίσεις που αναφέρονται στο βιβλίο του μαθητή, όπως η σύνδεση που αναφέρει στη σελίδα 200, μεταξύ της αύξησης των μεταναστών και δήθεν προβλήματα ασφάλειας στην ελληνική κοινωνία, καθώς και η χρήση όρων, όπως «λαθρομετανάστες» σελ. 197,200 και 201 .

Προτείνεται λοιπόν στην κατεύθυνση αυτή να συζητηθεί στην τάξη και όταν χρειαστεί να διερευνηθεί στο πλαίσιο της ανακαλυπτικής και διερευνητικής μάθησης το αντιεπιστημονικό κα δημοκρατικά μη αποδεκτό η προσέγγιση του βιβλίου στο θέμα αυτό. Να τονιστεί στους μαθητές ότι δεν υπάρχει στην ελληνική αλλά και παγκόσμια βιβλιογραφία σοβαρή επιστημονική έρευνα (που να έχει αποδεκτή η επιστημονική κοινότητα) που να συνδέει τη μετανάστευση με την αύξηση της εγκληματικότητας και την δημιουργία ασφάλειας στην ελληνική κοινωνία.

Για τη χρήση του λανθασμένου όρου «λαθρομετανάστης» και την αντικατάστασή του με τους όρους «Μετανάστης χωρίς χαρτιά» ή «Παράτυπος μετανάστης» μπορείτε να ανατρέξετε εσείς και οι μαθητές σας για περισσότερες εμπειριστατωμένες πληροφορίες στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://picum.org/picum.org/uploads/file_/Leaflet_GR_1.pdf

7. Διδακτική Μεθοδολογία των ανωτέρω Μαθημάτων.

Τα ανωτέρω μαθήματα χρειάζονται μια συνολική και συνθετική θεώρηση. Είναι μαθήματα που προσφέρονται για ουσιαστικό διάλογο (όχι επιμέρους μονολόγους), για διερευνητική και ανακαλυπτική μάθηση, χωρίς προκαταλήψεις και φανατισμούς.

Στην αρχή του σχολικού έτους ο καθηγητής είναι απαραίτητο να κάνει ετήσιο-τετραμηνιαίο και μηνιαίο προγραμματισμό της διδακτέας ύλης. Ο προγραμματισμός είναι απαραίτητος για να χωριστεί η διδακτέα ύλη κατά διδακτική ώρα και για να διδαχτεί ολόκληρη.

Επισημαίνεται ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού αλλάζει. Ο εκπαιδευτικός είναι συνεργάτης και διευκολυντής της ομάδας/τάξης. Ενθαρρύνει και βοηθάει τους μαθητές να κατανοούν, να ερευνούν, να επικοινωνούν και να συμμετέχουν στη διαδικασία της μάθησης προσπαθώντας να αναπτύξει όλα τα είδη νοημοσύνης (γλωσσική, μαθηματική, συναισθηματική κ.τ.λ.) των μαθητών. Επίσης, συνδέει τη θεωρία με την πραγματικότητα, διότι έτσι ο μαθητής ενεργοποιείται και έχει ενδιαφέρον για να συμμετέχει ενεργά στο κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό γίγνεσθαι.

Τα θέματα πρέπει να προσεγγίζονται με συμμετοχικές και βιωματικές μεθοδολογίες που προωθούν την ανακαλυπτική μάθηση και καλλιεργούν ικανότητες, δεξιότητες και στάσεις, όπως αυτές που αναφέρονται στους στόχους και στις δραστηριότητες του Α.Π.Σ.

Ειδικότερα, οι μέθοδοι και οι τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είναι οι εξής:

- α) Η μαθητοκεντρική, εξατομικευμένη και διαφοροποιημένη διδασκαλία με στόχο την ενεργοποίηση και συμμετοχή του μαθητή, ώστε ο μαθητής να μάθει να μαθαίνει.
- β) Η διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση, με στόχο τη συνολική αντίληψη του αντικειμένου και της πραγματικότητας.
- γ) Η μικρότερη έμφαση στο περιεχόμενο και η μεγαλύτερη έμφαση στη διαδικασία, με στόχο την ανάπτυξη της αναλυτικής και συνθετικής ικανότητας και της κριτικής σκέψης.
- δ) Η άσκηση των μαθητών στην παρατήρηση, περιγραφή, ανάλυση και ερμηνεία ενός κοινωνικού-οικονομικού-πολιτικού φαινομένου, θεσμού κ.τ.λ.

- ε) Η μελέτη πηγών με στόχο την ενεργοποίηση του μαθητή και την ιστορική και συγκριτική προσέγγιση της γνώσης.
- στ) Τα παιχνίδια ρόλων και η δραματοποίηση. Κάποιοι μαθητές αναλαμβάνουν να παίξουν ρόλους με στόχο να παρουσιάσουν μια κατάσταση της πραγματικής ζωής ενώπιον της τάξης. Η ανάληψη ρόλων είναι ένα θεατρικό παιχνίδι που μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη διαπροσωπικών δεξιοτήτων και στην δημιουργία πραγματικών συναισθηματικών βιωμάτων, δηλαδή στην καλύτερη κατανόηση της πραγματικότητας.
- ζ) Η οργάνωση επισκέψεων σε θεσμούς και χώρους εργασίας (Βουλή, Δημαρχείο, Επιχείρηση, Μ.Μ.Ε. κ.τ.λ.), για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με τον πραγματικό κόσμο, ώστε να ενημερωθούν και να κατανοήσουν την οργάνωση και τη λειτουργία τους.
- η) Η πρόσκληση στο σχολείο ειδικών (πολιτικών, επιστημόνων, επιχειρηματιών κ.τ.λ.) και εκπροσώπων οργανισμών, οργανώσεων και συλλόγων (ΟΗΕ, Διεθνής Αμνηστία, Ε.Ε. κ.τ.λ.) για ενημέρωση, ώστε να διευκολυνθεί το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία.
- θ) Η συμμετοχή σε δραστηριότητες της τάξης, του σχολείου και της κοινότητας, για την απόκτηση εμπειριών αλλά και κοινωνικής συνείδησης και αλληλεγγύης, καθώς και για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του ατόμου προς την κοινωνία.
- ι) Η ανάπτυξη πρωτοβουλιών από τους ίδιους τους μαθητές για διάφορα θέματα, όπως η δημιουργία εικονικών επιχειρήσεων, ο έρανος αλληλεγγύης, η ανακύκλωση, η δενδροφύτευση κ.τ.λ., ώστε οι μαθητές να αναπτύξουν αίσθηση ατομικής και κοινωνικής ευθύνης, αίσθηση ταυτότητας και συλλογικότητας.
- ια) Η έρευνα, με ερωτηματολόγιο, συνεντεύξεις κ.τ.λ., για τη διερεύνηση ενός ζητήματος τοπικού, εθνικού ή διεθνούς ενδιαφέροντος, καθώς και η εύρεση και διατύπωση λύσεων για την αντιμετώπισή του.
- ιβ) Η διοργάνωση ομαδικών συζητήσεων, συζητήσεων στρογγυλής τράπεζας, για διάφορα επίκαιρα κοινωνικά-πολιτικά-οικονομικά θέματα, που σχετίζονται με το περιεχόμενο του μαθήματος, με στόχο οι μαθητές να αποκτήσουν ικανότητες ομιλίας/έκφρασης, ακρόασης, διαλόγου, επιχειρηματολογίας, διαχείρισης και επίλυσης συγκρούσεων και ανάληψης ευθυνών.
- ιγ) Η μελέτη περίπτωσης. Οι μαθητές αναλαμβάνουν να μελετήσουν προβλήματα της πραγματικής ζωής και να παρουσιάσουν προτάσεις και λύσεις γι' αυτά. Η μελέτη μιας περίπτωσης (π.χ. η διαδικασία της ψηφοφορίας, το δικαίωμα της εργασίας, το επιχειρείν κ.τ.λ.), ώστε οι μαθητές να κατανοήσουν εν προκειμένω τη χρησιμότητα και την κρισιμότητα της ψηφοφορίας, της εργασίας, του επιχειρείν.
- ιδ) Οι προσομοιώσεις και τα παιχνίδια. Η προσομοίωση παρέχει στους μαθητές μια απλούστερη αναπαράσταση του πραγματικού ή του φανταστικού κόσμου. Αποτελεί έναν από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους για την υποστήριξη της εννοιολογικής κατανόησης του πραγματικού κόσμου. Αν η μάθηση θεωρηθεί

παιχνίδι, τότε γίνεται ευχάριστη και οι μαθητές μαθαίνουν παίζοντας, χωρίς άγχος και χωρίς κόπο.

ιε) Η εκπόνηση συνθετικών εργασιών (project). Οι ομάδες συγκροτούνται από δύο ή περισσότερα μέλη (ο αριθμός των μελών εξαρτάται από το είδος εργασίας) και είναι σκόπιμο να έχουν μεικτή σύνθεση από άποψη γνώσεων, φύλου κ.τ.λ. Στις εργασίες αυτές, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να συνεργασθούν και να αναζητήσουν πληροφορίες από διάφορες πηγές, να συζητήσουν και να προτείνουν λύσεις και εν τέλει να συνθέσουν την εργασία τους και να την παρουσιάσουν στην τάξη ή στο σχολείο. Η τεχνική αυτή θεωρείται ζωτικής σημασίας γιατί, μεταξύ άλλων, προϋποθέτει συνεργασία και αλληλεγγύη, αυτονομία και υπευθυνότητα. Βέβαια, ο καθηγητής θα πρέπει να έχει προετοιμάσει τα θέματα των εργασιών σε συνεργασία με τους μαθητές και επιπλέον να τις παρακολουθεί κατά την εκτέλεσή τους.

ιστ) Η πρακτική εξάσκηση. Η πρακτική εξάσκηση είναι μια μαθησιακή διαδικασία που λαμβάνει χώρα είτε στο εργαστήριο είτε στο φυσικό περιβάλλον. Χρησιμοποιείται περισσότερο στην τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση. Το όφελος από την τεχνική αυτή είναι μεγάλο γιατί οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να εφαρμόσουν τη θεωρία, να συνδέσουν τη θεωρία με την πράξη.

ιζ) Η χρήση των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας (αφήγηση, ερωτήσεις-απαντήσεις, διάλογος, χρήση σχολικού εγχειριδίου και βοηθημάτων, εργασίες μαθητών

κ.τ.λ.). Ειδικότερα:

- Η διάλεξη. Η διάλεξη χρησιμοποιείται συνήθως όταν το αντικείμενο διδασκαλίας περιέχει πολλές πληροφορίες και όταν ο αριθμός των μαθητών στην τάξη είναι μεγάλος. Η διάλεξη θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής: την εισαγωγή, το κυρίως θέμα και το συμπέρασμα.

- Οι ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις αυξάνουν τη συμμετοχή των εκπαιδευόμενων. Χρησιμοποιούνται συνήθως για να ελεγχθεί η κατανόηση, να παρακινηθεί η κριτική σκέψη και η δημιουργικότητα, να συναχθούν συμπεράσματα, να βελτιωθεί η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων ή να ενεργοποιηθεί η ερευνητική δραστηριότητα. Μπορεί να είναι ανοιχτού ή κλειστού τύπου, ανάλογα με το στόχο και το περιεχόμενο της διδασκαλίας.

- Ο διάλογος. Επισημαίνεται ότι διάλογος δεν είναι οποιαδήποτε συζήτηση, αλλά απαιτεί μια δομημένη διαδικασία εστιασμένη στους στόχους του αντικειμένου διδασκαλίας, γι' αυτό και χρειάζεται προετοιμασία εκ μέρους του καθηγητή. Ο διάλογος γίνεται με βάση τον ορθό λόγο και με επιχειρήματα, τόσο για την υπεράσπιση μιας άποψης ή πράξης, όσο και ως μέσο επίλυσης των διαφορών και των συγκρούσεων. Και βέβαια ενώ οι επιμέρους μονόλογοι είναι εύκολοι, ο διάλογος είναι δύσκολος γιατί απαιτεί κανόνες.

ιη) Η διαφοροποιημένη διδασκαλία, κατά την οποία δίνεται έμφαση: στην αξιοποίηση των προηγούμενων γνώσεων και εμπειριών των μαθητών, στην καλλιέργεια κινήτρων για ενεργοποίηση της συμμετοχής, στην καλλιέργεια κλίματος

αναγνώρισης και αποδο-
χής, στην καλλιέργεια επικοινωνίας και κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, στη συμμετοχή των μαθητών στη διαχείριση της μάθησής τους στη διαμόρφωση ελκυστικών περιβαλλόντων μάθησης και τη σύνδεσή τους με τα περιβάλλοντα ζωής. ιθ) η συμμετοχή σε σχολικά δίκτυα αλλά και η δημιουργία σχολικού δικτύου με θέματα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά, Επισημαίνεται ότι οι παραπάνω προσεγγίσεις δεν είναι περιοριστικές. Κάθε εκπαιδευτικός, σε κάθε διδακτική ώρα, μπορεί να εφαρμόσει όποιες μεθόδους και τεχνικές κρίνει προσφορότερες, αρκεί να αφήσει τη φαντασία του ελεύθερη, έχοντας ως οδηγό τους στόχους του μαθήματος και την πρόοδο των μαθητών.

8. Η αξιολόγηση του μαθητή

Η αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή είναι ένα σύνθετο φαινόμενο με πολλές διαστάσεις: θεωρητικές, πρακτικές, κοινωνικές, παιδαγωγικές, ψυχολογικές. Έχει θετικές και αρνητικές επιπτώσεις στο μαθητή, στο σχολείο, στην οικογένεια, στην κοινωνία, γι' αυτό και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή.

Ως αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή νοείται η συστηματική, οργανωμένη και συνεχής διαδικασία ελέγχου του βαθμού επίτευξης των στόχων του μαθήματος. Με άλλα λόγια, είναι η διαδικασία που αποβλέπει με συγκεκριμένα κριτήρια και με συγκεκριμένη μεθοδολογία να προσδιορίσει συστηματικά, έγκυρα, αξιόπιστα και αντικειμενικά το αποτέλεσμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς στόχους. Η αξιολόγηση λοιπόν γίνεται χάριν και όχι εναντίον του μαθητή. Γίνεται για να βρεθούν οι αδυναμίες της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Είναι αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ειδικότερα, η αξιολόγηση του μαθητή αποσκοπεί:

- Στη διερεύνηση της μαθησιακής πορείας των μαθητών σε όλα τα θέματα που προσφέρονται στο Α.Π.Σ.
- Στον εντοπισμό των μαθησιακών δυσκολιών των μαθητών, με στόχο το σχεδιασμό κατάλληλων παρεμβάσεων για τη βελτίωση της διδακτικής διαδικασίας.
- Στην ποιοτική αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με την ενίσχυση και ενθάρρυνση των μαθητών και τη δημιουργία κινήτρων μάθησης.
- Στην ανάπτυξη της δημιουργικής ικανότητας και της κριτικής σκέψης του μαθητή.
- Στην προώθηση των ιδιαίτερων κλίσεων, δεξιοτήτων και ενδιαφερόντων των μαθητών.
- Στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης των μαθητών.
- Στην ανάπτυξη της ικανότητας αυτοαξιολόγησης και στην ανάπτυξη της αίσθησης της απόκτησης υπευθυνότητας όσον αφορά τη μόρφωσή του.

Επισημαίνεται ότι η αξιολόγηση του μαθητή πρέπει να είναι εξατομικευμένη και να αφορά το μαθητή συνολικά ως προσωπικότητα και όχι μόνο την επίδοσή του. Ο εκπαιδευτικός οφείλει να είναι πολύ προσεκτικός κατά την αξιολόγηση των

μαθητών. Ειδικότερα, όσον αφορά τη χαμηλή βαθμολογία, χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, διότι η χαμηλή βαθμολογία εισπράττεται από το μαθητή και τους γονείς ως αποτυχία, προκαλεί συναισθήματα αβεβαιότητας και μειονεξίας και μπορεί να επιδράσει αρνητικά στην προσωπικότητά του. Το μεγάλο ποσοστό μαθητών με χαμηλή βαθμολογία οδηγεί σε αποτυχία, για την οποία δεν ευθύνονται μόνοι μαθητές, αλλά και οι διδάσκοντες και όλο το εκπαιδευτικό σύστημα. Επίσης, αν ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να είναι επιεικής μια φορά, χρειάζεται να είναι δίκαιος εκατόν μία φορές. Ο Καντ μας λέει πως ο μαθητής εξεγείρεται όταν ο εκπαιδευτικός κάνει διακρίσεις, όταν όλοι οι μαθητές δεν υπάγονται στον ίδιο κανόνα. Δεν χρειάζεται λοιπόν χαμηλή, αλλά ούτε και υψηλή βαθμολογία. Χρειάζεται δίκαιη βαθμολογία. Μια τέτοια βαθμολογία πρέπει να έχει περίπου την κανονική κατανομή, σύμφωνα με την καμπύλη Gauss.

8. Ο τρόπος/ οι τεχνικές αξιολόγησης του μαθητή

Η αξιολόγηση συμπεριλαμβάνει τη μέτρηση πολλών χαρακτηριστικών του μαθητή, ώστε να συμπληρωθεί η συνολική εικόνα του. Συμπεριλαμβάνει την επίδοση, τη συνεργασία με άλλους μαθητές και τον εκπαιδευτικό, τη συμμετοχή στην τάξη και στη σχολική ζωή κ.τ.λ.

Ο τρόπος αξιολόγησης των μαθητών εξαρτάται από τους στόχους και το περιεχόμενο του εξεταζόμενου γνωστικού αντικειμένου. Γενικά, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο οι παραδοσιακοί όσο και οι σύγχρονοι τρόποι αξιολόγησης. Για να διαπιστωθεί ο βαθμός και η έκταση, τόσο της επίτευξης των διδακτικών στόχων όσο και της συμμετοχής και της δραστηριοποίησης των μαθητών, υπάρχουν ποικίλες τεχνικές. Ενδεικτικά αναφέρονται:

α. Η προφορική εξέταση. Γίνεται συνήθως με ερωτήσεις που απαιτούν σύντομη (όχι μονολεκτική) ή ελεύθερη απάντηση.

β. Η γραπτή εξέταση. Σημειώνεται ότι οι ερωτήσεις πρέπει να είναι ιεραρχημένες ως προς το βαθμό δυσκολίας και προσαρμοσμένες στις ανάγκες των μαθητών κάθε σχολείου. Πάντως, μπορεί να χρησιμοποιηθεί μια ποικιλία ερωτήσεων, όπως:

- Ελεύθερης ανάπτυξης,
- Επιλογής σωστού - λάθους,
- Πολλαπλής επιλογής,
- Σύντομης απάντησης,
- Ερμηνείας γραφικών παραστάσεων κ.τ.λ.

γ. Η συμμετοχή του μαθητή στο μάθημα.

Συμμετοχή του μαθητή τόσο κατά τη διεξαγωγή της διδασκαλίας, όσο και στις δραστηριότητες που γίνονται στο πλαίσιο του μαθήματος. Επιπλέον, η ικανότητα

του μαθητή για επικοινωνία και συνεργασία στην τάξη (συμμετοχή στη συζήτηση, κανόνες διαλόγου, ανταλλαγή απόψεων και έκφραση συναισθημάτων και εμπειριών, διαπραγματευτική ικανότητα κ.ά.).

δ. Οι συνθετικές δημιουργικές εργασίες. Δίνονται εργασίες είτε ατομικές είτε ομαδικές για διάφορα, συνήθως επίκαιρα, κοινωνικά-πολιτικά-οικονομικά ζητήματα.

ε. Η εκπόνηση συνθετικών εργασιών (project). Εργασίες για τη διαπίστωση της δημιουργικής και κριτικής ικανότητας των μαθητών (αναζήτηση και επιλογή πληροφοριών, χρήση ποικίλων πηγών, πρωτότυπη σύλληψη και παρουσίαση εργασιών κτλ). Η βαθμολογία των εργασιών μπορεί να γίνεται είτε από τον εκπαιδευτικό είτε από την ομάδα, συνολικά ή από κάθε μέλος της και είναι ανάλογη με την ποιότητα της εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη την πρωτοτυπία, την δημιουργική φαντασία, την αναλυτική και συνθετική ικανότητα, την δυσκολία, καθώς και τον τρόπο παρουσίασης.

στ. Το ενδιαφέρον και οι δραστηριότητες του μαθητή.

Το εν λόγω ενδιαφέρον αναφέρεται σε ζητήματα του σχολείου (ανάληψη εργασιών, οργάνωση επισκέψεων και εκδηλώσεων κ.τ.λ.), αλλά και γενικότερα σε κοινωνικά-πολιτικά-οικονομικά ζητήματα.

ζ. Η αυτοαξιολόγηση του μαθητή. Ζητείται από τον μαθητή να αξιολογήσει τη συμμετοχή του στο μάθημα, τις εργασίες του, την προφορική ή γραπτή εξέτασή του κ.τ.λ., με τρόπο αντικειμενικό, χωρίς υποεκτίμηση ή υπερεκτίμηση.

η. Το Ατομικό Δελτίο Εργασιών και ο φάκελος του μαθητή. Περιλαμβάνει τις εργασίες και τις δραστηριότητες του μαθητή. Εν κατακλείδι, η αξιολόγηση αφορά τη γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη του μαθητή. Αναφέρεται στις γνώσεις, ικανότητες, δεξιότητες και στάσεις που απέκτησε ο μαθητής. Ο εκπαιδευτικός, εκτός από την «Αριθμητική βαθμολογία», είναι χρήσιμο να συντάσσει για κάθε μαθητή και μια «Ποιοτική έκθεση» με βαθμολογία ως εξής: άριστα, πολύ καλά, καλά, σχεδόν καλά. Η αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι απαραίτητη. Γίνεται από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές (αυτοαξιολόγηση) για να διαπιστωθεί αν επετεύχθησαν οι στόχοι του μαθήματος, δηλαδή αν οι εκπαιδευτικοί πραγματοποίησαν αποτελεσματικά το έργο τους κι αν οι μαθητές έμαθαν αυτά που προβλέπονται από το Α.Π.Σ.

Πρόσθετο υποστηρικτικό Υλικό που μπορείτε να βρείτε και να αξιοποιήσετε για τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας σας ανατρέξτε στην ιστοσελίδα του Ι.ΕΠ

Ενδεικτικά σας παραθέτω:

<http://photodentro.edu.gr/> [Ψηφιακό σχολείο – Φωτόδεντρο]

<http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/index.html> [ΙΕΠ-Ιστορική Συλλογή]

<http://didefth.gr>

<http://aesop.iep.edu.gr/> [Πλατφόρμα Αίσωπος – Ψηφιακά σενάρια]

<http://ts.sch.gr/repo/online-packages/dim-koinoniki-polagogi-e-st/intro.htm>

<http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/ToPolitevma/Syntagmatiki-Istoria> [Βουλή των Ελλήνων]

<http://foundation.parliament.gr> [Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία]

<http://www.synigoros.gr/> [Συνήγορος του Πολίτη]

<http://www.0-18.gr> [Συνήγορος του Παιδιού]

<http://www.opengov.gr/> [Ανοικτή Διακυβέρνηση] & <https://diavgeia.gov.gr/> [Πρόγραμμα Διαύγεια]

https://europa.eu/european-union/index_el

http://europa.eu/teachers-corner/index_el.htm

http://europa.eu/kids-corner/index_el.htm

<http://bookshop.europa.eu/en> [Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης]

<https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/html/index.el.html> [Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα -ΕΚΤ, εκπαιδευτικό υλικό με παιχνίδια και δραστηριότητες για θέματα οικονομίας]

<http://www.unesco-hellas.gr/> (UNESCO- Ελληνική Εθνική Επιτροπή)

<https://www.unicef.gr/> (UNICEF- Ελληνικό Εθνική Επιτροπή)

https://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/Extras/education_symbiosis/Symbiosis_project_manual_final.pdf [Δραστηριότητες βιωματικής μάθησης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των προσφύγων (6 – 18 ετών)]

<http://www.demopaideia.gr/> [ΕΚΠΑ, Σχολή Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης- ΠΜΣ «Πολιτική Επιστήμη & Κοινωνιολογία»]

<http://didefth.gr>

<http://www.living-democracy.com/el/> [Υποστηρικτικό Υλικό για Διδασκαλία και Εκμάθηση]

<http://repository.edulll.gr/edulll/> [Ψηφιακή Βιβλιοθήκη ΕΚΤ]

<http://www.isotita.gr/> [Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων]

<http://stop-bullying.sch.gr/> [Δίκτυο Πρόληψης και Αντιμετώπιση των φαινομένων Σχολικής Βίας και Εκφοβισμού]

Με Εκτίμηση

Ο Σχολικός Σύμβουλος Κοινωνιολόγων

Δρ. Χρήστος Πατσός